Adatstruktúrák és Algoritmusok

6. gyakorlat

Dinamikus halmazok: tömb és láncolt lista implementáció

Átnézzük a szükséges fogalmakat.

Dinamikus halmaz

A **dinamikus halmaz** egy olyan halmaz, amely az őt felhasználó algoritmus során változik (bővül, szűkül, módosul).

A sorozat adatstruktúra

A **sorozat adatstruktúra** objektumok olyan tárolási módja, amikor az elemek a műveletek által kijelölt lineáris sorrendben követik egymást.
Tipikus műveletek: keresés, beszúrás, törlés.
Sorozat implementálása

- tömb,
- láncolt lista,
  - egyszeresen vagy kétszeresen láncolt,
  - szentineles.

Speciális sorozat adatstruktúrák: verem (STACK), sor (QUEUE)

Verem (STACK)

A **verem** (STACK) olyan dinamikus halmaz, amelyben előre meghatározott az az elem melyet a TÖRÖL eljárással eltávolítunk. Ez az elem mindig az időben legutoljára a struktúrába helyezett elem lesz. (LIFO last in first out adat szerkezet). Műveletei: beszúrás: PUSH, törlés POP.

Sor (QUEUE)

A **sor** (QUEUE) olyan dinamikus halmaz, amelyben előre meghatározott az az elem, melyet TÖRÖL eljárással eltávolítunk, és az az elem is, amelyet a BESZÚR eljárással a halmazba teszünk. Törlésre mindig az elemek közül a legrégebben beszúrt kerül. A beszúrt elem lesz a legfrissebb. (FIFO szerkezet). Műveletei: beszúrás, törlés.

A tömb adatstruktúra

A tömb attribútumai

Definition

A tömb azonos felépítésű (típusú) egymást fizikailag követő memóriarekeszeket jelent. Egy rekeszben egy elemet, adatrekordot helyezünk el. Az egyes tömbelemek helyét az indexük határozza meg. Az elemek fontos része a kulcsmező, melyet kulcs[Ax] révén kérdezhetünk le az A tömb x indexű eleme esetén. A tömböt szokás vektornak is nevezni.

Legyen A egy tömb. Az attribútumok:

- fej $[A]$ = az első elem indexe,
- vége $[A]$ = az utolsó elem indexe,
- hossz $[A]$ = a tömbelemek száma (a tárolt elemek száma),
- tömbméret $[A]$ = annak a memóriaterületnek a nagysága tömbelem egységben mérve, ahová a tömböt elhelyeztük.

A Beszúrás tömbbe algoritmus

Beszúrás tömbbe algoritmus: BESZ(A, x, r, hibajelzés)
INPUT: A a tömb, x a tömb indexe, amely elem elé történik a beszúrás, r a beszúrandó elem.
OUTPUT: hibajelzés - a beszúrás eredményességét jelzi.

	BESZ(A, x, r, hibajelzés)
1.	IF hossz $[A] \neq 0$
2.	THEN IF (fej $[A] \leqslant x \leqslant$ vége $[A]$) és (tömbméret $[A] >$ vége $[A]$)
3.	THEN FOR $i \longleftarrow$ vége $[A]$ DOWNTO x DO
4.	$A[i+1] \longleftarrow A[i]$
5.	$A[x] \longleftarrow r, \mathrm{INC}(\text{hossz}[A]), \mathrm{INC}(\text{vége}[A])$
6.	hibajelzés $\longleftarrow$ "sikeres beszúrás"
6.	ELSE hibajelzés $\longleftarrow$ "sikertelen beszúrás"
7.	ELSE fej $[A] \longleftarrow 1$, vége $[A] \longleftarrow 1$ hossz $[A] \longleftarrow 1$, $A[1] \longleftarrow r$
8.	RETURN(hibajelzés)

Törlés tömbből algoritmus

TÖRL(A, x, hibajelzés)
INPUT: A a tömb, x a törlendő elem indexe.
OUTPUT: hibajelzés - a törlés eredményességét jelzi.

	TÖRL(A, x, hibajelzés)
1.	IF hossz $[A] \neq 0$
2.	THEN IF fej $[A] \leqslant x \leqslant$ vége $[A]$
3.	THEN FOR $i \longleftarrow x$ TO vége $[A] - 1$ DO
4.	$A[i] \longleftarrow A[i+1]$
5.	$\mathrm{DEC}(\text{hossz}[A]), \mathrm{DEC}(\text{vége}[A])$
6.	hibajelzés $\longleftarrow$ "sikeres törlés"
7.	ELSE hibajelzés $\longleftarrow$ "nem létező elem"
8.	ELSE hibajelzés $\longleftarrow$ "üres tömb"
9.	RETURN(hibajelzés)

Példa

TÖMB $A = [5, 9, 10, 23, 92, ., ., .]$
fej$[A] = 1$, vége$[A] = 5$, hossz$[A] = 5$, tömbméret$[A] = 8$.
Szúrjuk be az $x = 3$ helyre az $r = 8$-at. (BESZÚRÁS, $T(n) = \Theta(n)$)
1. lépés: van-e hely?
2. lépés: ciklus $i = 5 \ldots 3$ $A[i+1] \longleftarrow A[i]$
$A[6] \longleftarrow A[5]$ $A[5, 9, 10, 23, 92, 92, ., .]$
$A[5] \longleftarrow A[4]$ $A[5, 9, 10, 23, 23, 92, ., .]$
$A[4] \longleftarrow A[3]$ $A[5, 9, 10, 10, 23, 92, ., .]$
3. lépés: $A[3] \longleftarrow x$ $A = [5, 9, 8, 10, 23, 92, ., .]$
INC(vége$[A]$): vége$[A] = 6$.
INC(hossz$[A]$): hossz$[A] = 6$.

Lineáris keresés tömbben

Lineáris keresés tömbben algoritmus: LINKER(A, k, x)
INPUT: A a tömb, k a keresett kulcs.
OUTPUT: x a k kulcsú elem indexe, vagy NIL, ha nincs ilyen elem..

	LINKER(A, k, x)
1.	IF Hossz[A]$\neq 0$
2.	THEN $x \longleftarrow$ fej $[A]$
3.	WHILE ($x \leqslant$ vége $[A]$) és $A[x] \neq k$) DO
4.	$\mathrm{INC}(x)$
4.	IF ($x >$ vége $[A]$
5.	THEN $x \longleftarrow \mathrm{NIL}$
6.	ELSE $x \longleftarrow \mathrm{NIL}$
7.	RETURN(x)

Bináris keresés rekurzív változata

BINKER(A, i, j, k, x)
INPUT: A a rendezett!!! tömb, i a keresés kezdőindexe, j a keresés végindexe (i és j nem vesznek részt a keresésben).
OUTPUT: x, ahol x a k kulcsú elem indexe, ha $A[x] = k$, vagy NIL, ha k kulcsú elem nincs a tömbben.

	BINKER(A, i, j, k, x)
1.	$l \longleftarrow \lfloor \frac{i+j}{2} \rfloor$
2.	IF $i = l$ THEN $x \longleftarrow \mathrm{NIL}$, RETURN($x$)
3.	ELSE IF $A[l] = k$
4.	THEN $x \longleftarrow l$, RETURN(x)
5.	ELSE IF $A[l] < k$
6.	THEN BINREK(A, l, j, k, x)
7.	ELSE BINREK(A, i, l, k, x)

Példa

TÖMB $A = [5, 9, 10, 23, 92, ., ., .]$
fej$[A] = 1$, vége$[A] = 5$, hossz$[A] = 5$, tömbméret$[A] = 8$.
Keressük a $k = 23$ kulcsú elemet a tömbben.
$\mathrm{Bin}(A, 0, 6, k = 23, x)$
$I \longleftarrow \left\lfloor \frac{0+6}{2} \right\rfloor = 3$
$i \stackrel{?}{=} I \qquad (0 \stackrel{?}{=} 3) \qquad$ hamis
$A[3] \stackrel{?}{=} 23 \qquad$ hamis
$A[3] < 23$ igaz $\Rightarrow \mathrm{Bin}(A, 3, 6, 23, x)$
$I \longleftarrow \left\lfloor \frac{3+6}{2} \right\rfloor = 4.$
$i \stackrel{?}{=} I \qquad (3 \stackrel{?}{=} 4) \qquad$ hamis
$A[4] \stackrel{?}{=} 23$ igaz $\Rightarrow$ RETURN(4).

Bináris keresés iteratív változata

BINIT(A, i, j, k, x)
INPUT: A a tömb, i a keresés kezdőindexe, j a keresés végindexe (i és j nem vesznek részt a keresésben).
OUTPUT: x, ahol $x = k$ kulcsú elem indexe, ha k-t megtaláltuk, illetve NIL, ha k nincs benne a tömbben.

	BINIT(A, i, j, k, x)
1.	$l \longleftarrow \lfloor \frac{i+j}{2} \rfloor$
2.	WHILE $i < l$ DO
3.	IF $A[l] = k$, THEN $x \longleftarrow l$, RETURN(x)
4.	IF $A[l] < k$ THEN $i \longleftarrow l$
5.	ELSE $j \longleftarrow l$
6.	$l \longleftarrow \lfloor \frac{i+j}{2} \rfloor$
7.	$x \longleftarrow \mathrm{NIL}$
8.	RETURN(x)

A láncolt lista

Kétirányban láncolt lista

Az egyirányban láncolt lista hasonló, de hiányzik belőle az előre mutató mutató, tehát csak egy irányban tudunk lépkedni az elemeken.
Először foglalkozunk a láncolt listával, de nem írjuk le részletesen a műveleteket (beszúrás, keresés, törlés), ezeket a műveleteket csak a szentineles láncolt lista esetén ismertetjük.
Jelölje $L =$ a láncolt listát. Egyetlen **attribútuma** van a fej$[L] =$, ami a legelső listaelemre mutató mutató.

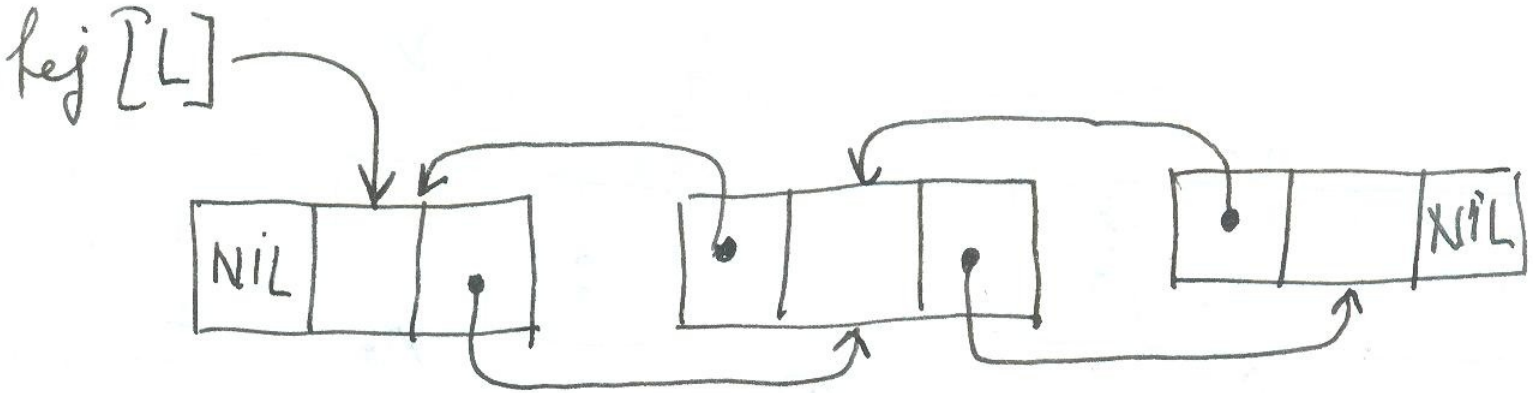

Tehát:

- fej[L]: az első listaelemre mutat (vagy NIL, ha a lista üres).
- elő: az előző listaelemre mutat, illetve a lista első eleme esetén NIL
- köv: a következő listaelemre mutat, illetve az utolsó listaelem esetén NIL

A szentineles láncolt lista

Szentinel: strázsa vagy őrszem, amely zárt láncolt listává teszi a listát.

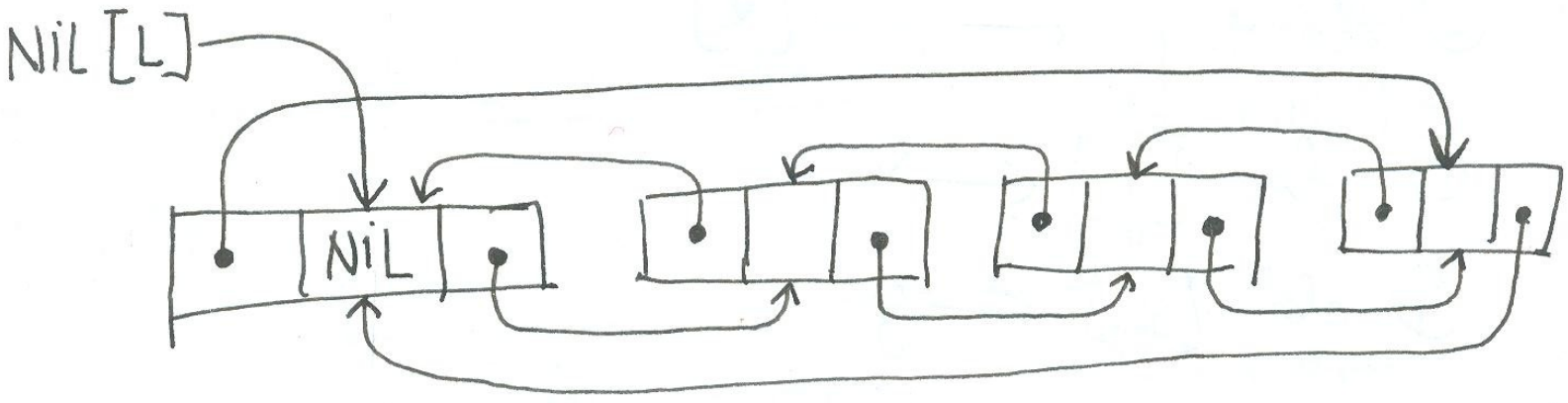

A szentineles láncolt listának egyetlen attribútuma van a $\mathrm{NIL}(L)$, ami a szentinelre mutató mutató. A szentinelnek NIL a kulcsa. A szentinel is rendelkezik elő, illetve köv mutatókkal, amelyek jelentése:

- elő $[\mathrm{NIL}[L]]$ az utolsó elemre mutat, illetve NIL, ha a lista üres;
- köv $[\mathrm{NIL}[L]]$ az első elemre mutat, illetve NIL, ha a lista üres.

Műveletek szentineles láncolt listában

1. Keresés;
2. Beszúrás első elemként. (Külön vízsgáljuk azokat az eseteket, amikor a lista üres, illetve nem üres);
3. Beszúrás utolsó elemként (**Szorgalmi házi feladat**);
4. Beszúrás adott mutatójú elem elé;
5. Beszúrás adott mutatójú elem után (Szorgalmi házi feladat);
6. Adott mutatójú elem törlése.

1. Keresés

KERES(L, k, x)
INPUT: L a lista, k a keresett kulcs.
OUTPUT: x, ami a kulcs mutatója, ha a kulcs a listában van, vagy NIL, ha nincs a listában.

	KERES(L, k, x)
1.	$x \longleftarrow$ köv $[\mathrm{NIL}[L]]$
2.	WHILE ($x \neq \mathrm{NIL}[L]$ és kulcs$[x] \neq k$) DO
3.	$\quad x \longleftarrow$ köv$[x]$
4.	IF $x = \mathrm{NIL}[L]$ THEN $x \longleftarrow \mathrm{NIL}$
5.	RETURN(x)

2. Beszúrás első elemként üres listába

Az x mutatójú elemet szúrjuk be.

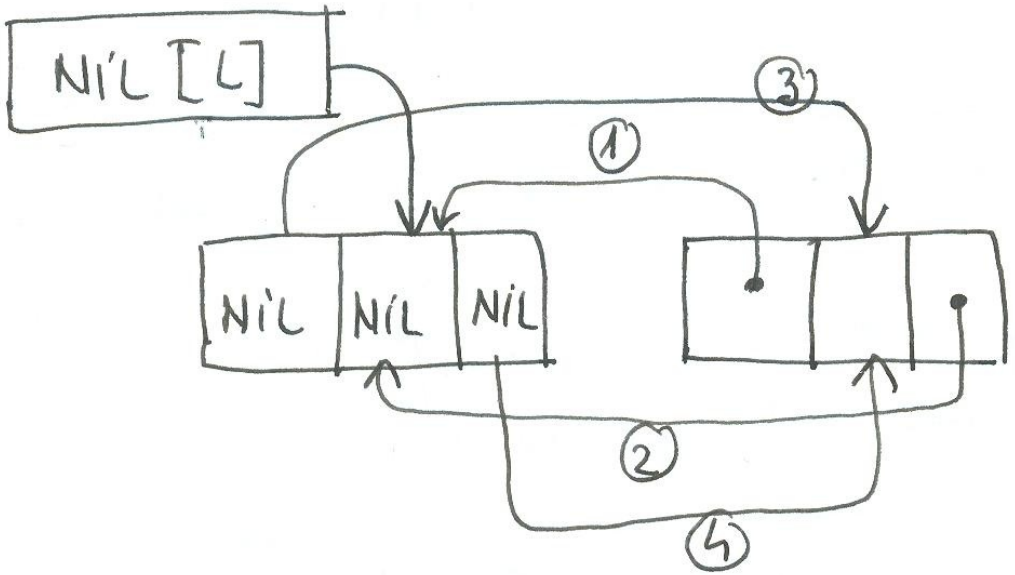

1. elő$[x] \longleftarrow \mathrm{NIL}[L]$
2. köv$[x] \longleftarrow \mathrm{NIL}[L]$
3. elő $[\mathrm{NIL}[L]] \longleftarrow x$
4. köv $[\mathrm{NIL}[L]] \longleftarrow x$

Beszúrás első elemként nemüres listába

Az x mutatójú elemet szúrjuk be.

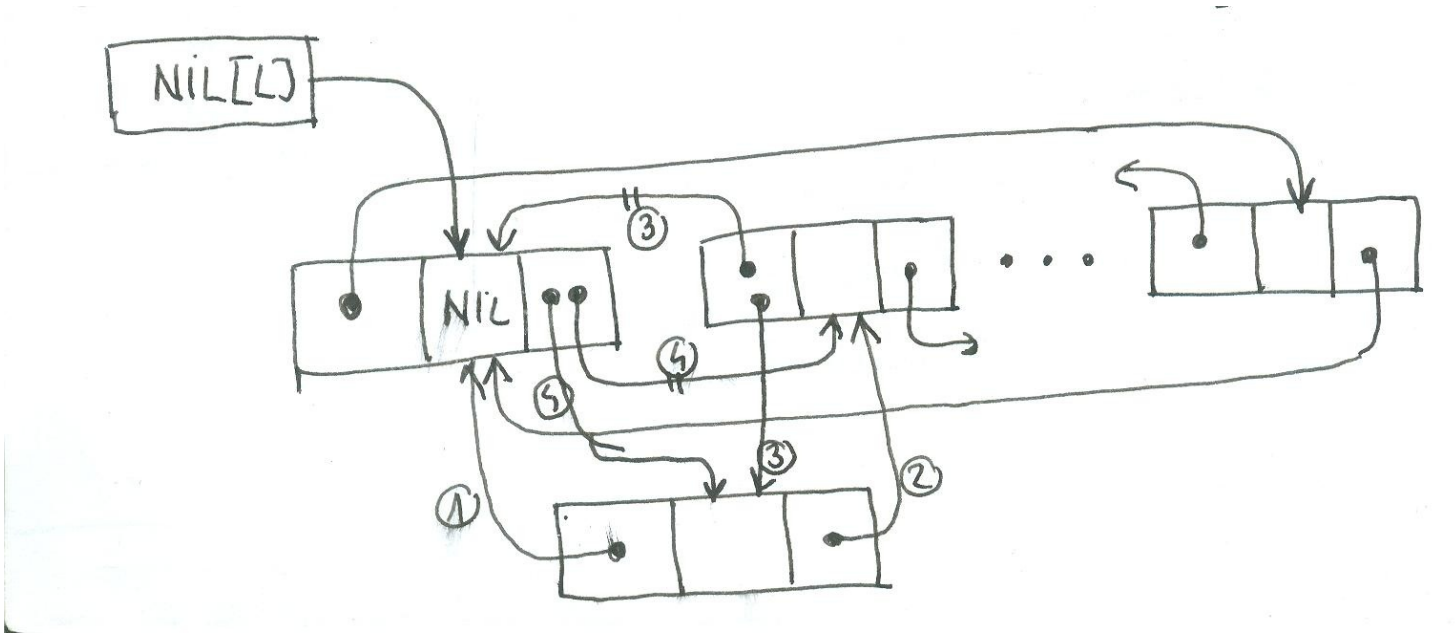

1. elő$[x] \longleftarrow \mathrm{NIL}[L]$
2. köv$[x] \longleftarrow$ köv $[\mathrm{NIL}[L]]$
3. elő [köv $[\mathrm{NIL}[L]]] \longleftarrow x$
4. köv $[\mathrm{NIL}[L]] \longleftarrow x$

Beszúrás első elemként

Mindkét fenti esetet magába foglaló pszeudokód:
BESZÚR(L, x)
INPUT: L a lista, x a beszúrandó elem mutatója.

	BESZÚR(L, x)
1.	IF (köv $[\mathrm{NIL}[L]] = \mathrm{NIL}$
2.	THEN elő$[x] \longleftarrow \mathrm{NIL}[L]$
3.	köv$[x] \longleftarrow \mathrm{NIL}[L]$
4.	elő $[\mathrm{NIL}[L]] \longleftarrow x$
5.	köv $[\mathrm{NIL}[L]] \longleftarrow x$
6.	ELSE elő$[x] \longleftarrow \mathrm{NIL}[L]$
7.	köv$[x] \longleftarrow$ köv $[\mathrm{NIL}[L]]$
8.	elő [köv $[\mathrm{NIL}[L]]] \longleftarrow x$
9.	köv $[\mathrm{NIL}[L]] \longleftarrow x$
10.	RETURN

3. Beszúrás adott mutatójú elem elé

x mutatójú elem elé szúrjuk be az y mutatójú elemet.

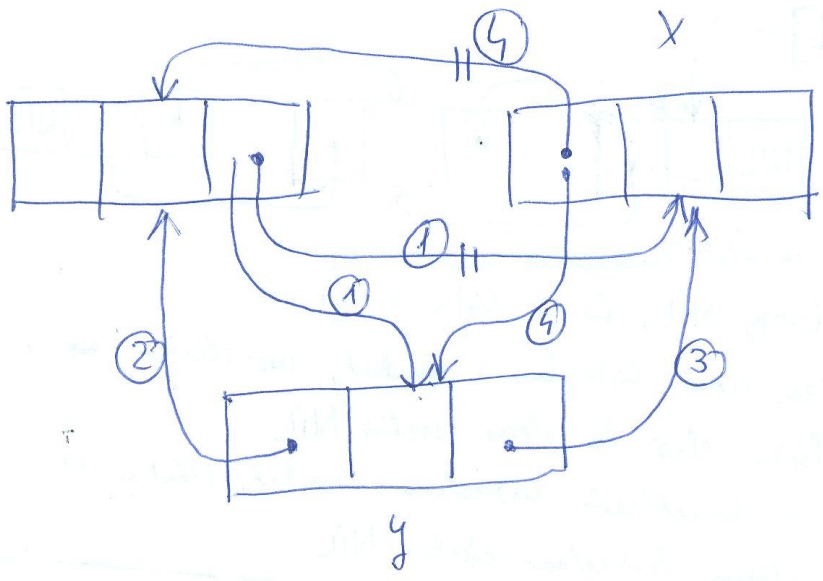

1. köv [elő[x]] $\longleftarrow$ y
2. elő[y] $\longleftarrow$ elő[x]
3. köv[y] $\longleftarrow$ x
4. elő[x] $\longleftarrow$ y

4. Beszúrás adott mutatójú elem után

Szorgalmi házi feladat. Könnyen visszavezethető az előző feladatra.

5. Adott mutatójú elem törlése

TÖRÖL(L, x)

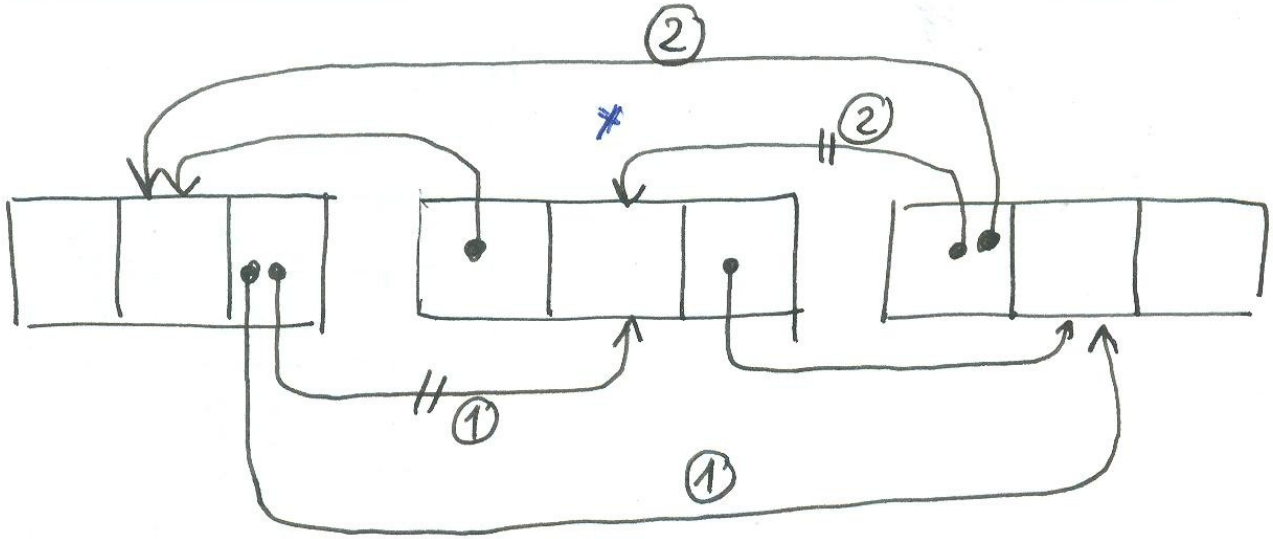

INPUT: L a lista, x a törlendő elemre mutató mutató. Szentinelt nem törlünk.

	TÖRÖL(L, x)
1.	köv [elő[x]] $\longleftarrow$ köv[x]
2.	elő [köv[x]] $\longleftarrow$ elő[x]
3.	RETURN

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!